

Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under år 2001

Till utrikesutskottet

Utrikesutskottet har den 9 april 2002 berett bl.a. arbetsmarknadsutskottet tillfälle att yttra sig över regeringens skrivelser 2001/02:105 Redogörelse för det svenska ordförandeskapet i Europeiska unionens ministerråd första halvåret 2001 respektive 2001/02:160 Årsboken om EU – Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 2001, över de motioner som väckts med anledning av skrivelserna och över motioner väckta under den allmänna motionstiden hösten 2000 respektive 2001.

Utskottet avstår från att yttra sig över skrivelse 2001/02:105 och yttrar sig i det följande över valda delar av skrivelse 2001/02:160 (avsnitten 7 Tillväxt och sysselsättning, 13 Fri rörlighet för personer samt arbetsmarknadsfrågor och sociala frågor samt 14 Jämställdhet).

Tillväxt och sysselsättning

Skrivelsen

Sysselsättningssamarbetet har fått en alltmer framskjuten plats i EU:s arbete efter Amsterdamfördragets ikraftträdande. Vid Europeiska rådets möte i Lissabon i mars 2000 uppnåddes enighet om målet full sysselsättning och om ett nytt strategiskt mål för de närmaste tio åren, att göra unionen till världens mest konkurrenskraftiga och dynamiska kunskapsberoende region, med möjlighet till hållbar ekonomisk tillväxt med fler och bättre arbetstillfällen och en högre grad av social sammanhållning.

I regeringens skrivelse konstateras att ett övervaknings- och rapporteringsförfarande utgör ett centralt element i den europeiska sysselsättningsstrategin. Samordningen av sysselsättningspolitiken sker på grundval av gemensamma riktlinjer för sysselsättningen, nationella handlingsplaner, en årlig gemensam rapport från kommissionen och rådet, en möjlighet för rådet att avge kommentarer till enskilda medlemsstater och utbyte av goda erfarenheter mellan

medlemsstaterna. I skrivelsen redovisas uppgifter om dessa olika komponenter i sysselsättningssamarbetet 2001.

Utskottets ställningstagande

Arbetsmarknadsutskottet vill genom detta yttrande framföra vissa synpunkter på behandlingen av EU-frågor inom utskottets beredningsområde. De motioner som avlämnats i ärendet och som berör eller tangerar utskottets beredningsområde har en bredare inriktning på flera politikområden. Utskottet avstår därför från att direkt kommentera motionerna. Det bör dock framhållas att arbetsmarknadsutskottet delar flera av de allmänna synpunkter som förs fram i partimotioner t.ex. om vikten av nationella utvärderingar av EU-samarbete, av att regeringens agerande i EU-frågor på ett tidigt stadium förankras i riksdagen liksom av att sysselsättningsfrågorna i första hand löses nationellt eller regionalt.

Den sistnämnda frågan har behandlats av arbetsmarknadsutskottet i tidigare sammanhang, bl.a. i yttrande 1999/2000:AU2y Berättelse om verksamheten i Europeiska unionen under 1999. Där betonade utskottet att det i likhet med regeringen såg positivt på de effekter för sysselsättningen och tillväxten som det utökade samarbetet kring sysselsättningspolitiken kan komma att få, men underströk samtidigt att sysselsättningspolitiken, trots det fördjupade samarbetet kring sysselsättningsfrågorna på unionsnivå, alltså i första hand skall vara en angelägenhet på nationell nivå. Detta är en uppfattning som utskottet vidhåller också i dag.

I Sverige fastslogs 1996 ett nationellt mål om att halvera den öppna arbetslösheten till 4 % under 2000. Målet uppnåddes. Likaså har ett nationellt sysselsättningsmål till 2004 satts upp. Då skall andelen reguljärt sysselsatta mellan 20 och 64 år vara 80 %. Vidare har regeringen satt upp rättvisemålet att antalet socialbidragstagare skall halveras mellan 1999 och 2004. Regeringen konstaterar i vårens finansplan (prop. 2001/02:100) att arbetslöshetsmålet klarades och att den är fast besluten att klara även övriga uppsatta mål. Målen är viktiga instrument i politiken för att nå full sysselsättning och ökat välbefinnande genom en god och uthållig tillväxt. Också inom EU:s sysselsättnings-samarbete har alltför kvantitativa mål formulerats.

Arbetsmarknadsutskottet har våren 2002 i en särskild promemoria slagit fast inriktningen på sitt arbete med EU-frågor. Utgångspunkten har utgjorts av Riksdagsutredningens ställningstagande om utskottets beredning av EU-frågor. I arbetsmarknadsutskottets arbete med EU-frågor tillmäts frågor om tillväxt och sysselsättning stor betydelse. På sysselsättningsområdet har utskottet följt utvecklingen ända sedan EU:s samarbete på detta område inleddes. Formerna för detta har successivt förändrats.

Under innevarande riksmöte har utskottet bl.a. från företrädare för Regeringskansliet vid flera tillfällen fått information om arbetet med det s.k. höstpaketet om sysselsättning och diskuterat detta. Höstpaketet, som innefattar kommissionens förslag till sysselsättningsrapport 2001 (KOM 438/01), riktlinjer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik för 2002 (KOM 511/01)

samt rekommendationer för medlemsstaternas sysselsättningspolitik (KOM 512/01), utgör en viktig komponent i det ovan nämnda övervaknings- och rapporteringsförfarandet.

Inom detta förfarande, som också benämns Luxemburgprocessen, använder medlemsstaterna den öppna samordningsmetoden för att främja sysselsättning. Huvudansvaret ligger på nationell nivå, och processen består av fyra steg. Medlemsstaterna enas om riktlinjer för sysselsättningspolitiken, vilka spänner över flera politikområden. Därefter utarbetar varje medlemsland en nationell handlingsplan där riktlinjerna inarbetas. Som ett tredje steg utvärderas medlemsstaternas handlingsplaner, och kommissionen och ministerrådet utarbetar en gemensam rapport om sysselsättningen i EU. Slutligen ger rådet rekommendationer till medlemsstaterna om hur de skall genomföra sysselsättningspolitiken.

Arbetsmarknadsutskottet har vid sammanträdet den 16 april 2002 fått såväl muntlig som skriftlig information om innehållet i den nationella handlingsplanen för sysselsättning 2002. Handlingsplanen, som utarbetas inom Regeringskansliet, skall vara inlämnad till kommissionen senast den 2 maj 2002.

Sverige har för 2002 fått tre EU-rekommendationer för sysselsättningspolitiken. Dessa gäller skatte- och bidragssystemen, den könssegregerade arbetsmarknaden och säkerställande av effektiviteten i de arbetsmarknadspolitiska programmen. Planerade eller genomförda åtgärder med anledning av rekommendationerna redovisas i årets handlingsplan.

Arbetsmarknadsutskottet har under innevarande riksmöte också följt den pågående utvärderingen av EU:s sysselsättningssamarbete. Samarbetet har nu bedrivits i fem år, och medlemsstaterna har enats om att utvärdera strategin och dess effekter på sysselsättningsutvecklingen inom unionen. Huvudsyftet är att analysera vilken påverkan sysselsättningsstrategin har haft på utformningen av den nationella politiken och på sysselsättningsutvecklingen i medlemsländerna. Resultatet skall bidra till att vidareutveckla strategin för framtiden i syfte att uppnå de gemensamt uppsatta målen för ökad tillväxt och sysselsättning i Europa.

När det gäller den svenska delen av utvärderingen har arbetsmarknadsutskottet bl.a. tagit del av de fem nationella utvärderingar som genomförts. I fyra av dessa studier har EU:s sysselsättningsrekommendationer följts upp på olika områden och i den femte studien har mer övergripande frågor tagits upp. Studierna har genomförts av Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering (Ifau), Institutet för tillväxtpolitiska studier (Itps) respektive Statskontoret. Motsvarande projekt genomförs i övriga medlemsstater, och därtill sker utvärderingar i hela unionen genom kommissionens försorg.

Utskottet vill i detta sammanhang fästa uppmärksamhet på de mer övergripande kommentarer om sysselsättningsstrategins påverkan på svensk politik som lämnas i Statskontorets rapport. Enligt myndighetens rapport finns det en allmän uppfattning bland departementstjänstemän, myndighetstjänstemän och företrädare för arbetsmarknadens parter att EU:s sysselsättningsstrategi inte nämnvärt har påverkat svensk politik och att strategin är relativt okänd utan-

för den grupp av personer som direkt arbetar med den. En anledning till att strategin inte har haft så stort inflytande uppges vara att den svenska sysselsättningspolitiken redan ligger i linje med EU:s sysselsättningsstrategi.

Arbetsmarknadsutskottet anser att det är värdefullt att sysselsättningssamarbetet utvärderas och att detta även sker på nationell nivå. Enligt utskottet kan det också finnas anledning att se närmare på samspelet mellan den nationella handlingsplanen för sysselsättning och den praktiska, konkreta utformningen av svensk sysselsättningspolitik bl.a. såsom den kommer till uttryck i den statliga budgetprocessen inklusive regleringsbrev. Här kan det finnas ett utrymme för ökad reell ömsesidig påverkan på nationellt, regionalt respektive lokalt plan.

I sammanhanget kan nämnas att arbetsmarknadsutskottets ordförande i januari 2002 medverkade i en utfrågning i Europaparlamentets utskott för sysselsättning och sociala frågor om de nationella planerna för sysselsättning. Företrädare för arbetsmarknadsutskottet (motsv.) i medlemsstaternas parlament var inbjudna till utfrågningen. En av de frågor som stod i fokus vid utfrågningen gällde förändringar av sysselsättningssamarbetet efter det pågående utvärderingsarbetet liksom parlamentets roll vid tillämpningen av den öppna samordningsmetoden på sysselsättningsområdet.

Arbetsmarknadsutskottets ordförande framförde vid utfrågningen ett antal synpunkter. Det gäller behovet av att framtida riktlinjer förenklas och blir lätta att tillämpa, att mål för samarbetet slås fast för lång och medellång sikt och att tydliga och ändamålsenliga indikatorer utformas så att det blir möjligt att följa upp och utvärdera genomförandet av riktlinjerna. Ytterligare en fråga som betonades av arbetsmarknadsutskottets ordförande vid utfrågningen och som utskottet vill framhålla också i detta yttrande är betydelsen av att de nationella parlamenten involveras i det framtida sysselsättningssamarbetet så att detta får större demokratisk legitimitet. Detta är av största betydelse när den öppna samordningsmetoden används. En ökad regional och lokal förankring måste också eftersträvas i en framtida sysselsättningsstrategi. Utskottet ställer sig bakom de framförda synpunkterna.

Frågor om arbetsrätt, arbetsmiljö och jämställdhet m.m.

Skrivelsen

I ett avsnitt i skrivelsen behandlas bl.a. frågor om modernisering av den europeiska sociala modellen, arbetsrätt, hälsa och säkerhet i arbetet, den sociala dialogen samt åtgärder mot diskriminering. I ett annat avsnitt behandlas jämställdhetsfrågor.

I skrivelsen redovisas bl.a. arbetet med att ta fram definitioner och indikatorer avseende kvalitet i arbetet liksom direktiv och förslag till direktiv rö-

rande bl.a. arbetsrätt, arbetsmiljö, diskriminering respektive likabehandling när det gäller kön.

Utskottets ställningstagande

Några motioner har inte väckts i denna del.

Arbetsmarknadsutskottet har i yttrande 1999/2000:AU2y uttryckt sin positiva syn på att det inom unionen tas fram gemensamma regler bl.a. inom arbetsmiljöområdet och betonat vikten av ett aktivt unionssamarbete på jämställdhetsområdet. Det är vidare med tillfredsställelse som utskottet konstaterat att det under det svenska ordförandeskapet i ministerrådet första halvåret 2001 uppnåddes politiska överenskommelser om tre viktiga direktiv, nämligen information och samråd, buller samt likabehandling av kvinnor och män.

Utskottet har nyligen i tre betänkanden behandlat frågor om jämställdhet och diskriminering (bet. 2001/02:AU3), arbetsmiljö och arbetsliv (bet. 2001/02:AU4) samt arbetsrätt (bet. 2001/02:AU6). I det sistnämnda betänkandet, som ännu inte behandlats i kammaren, föreslås genomförande av två EG-direktiv, vilka i sin tur syftar till att genomföra två ramavtal om s.k. atypiska arbetstagare som träffats mellan de branschövergripande organisationerna på Europainivå. Ramavtalen avser deltidsarbete respektive visstidsarbete. Även en rad andra EU-relaterade frågor tas upp i betänkande 2001/02:AU6 liksom i de båda andra nämnda betänkandena.

I det följande inskränker sig utskottet här till att ge några korta kommentarer och upplysningar avseende aktuella jämställdhets- och diskrimineringsfrågor, vilka kan vara av intresse i detta sammanhang.

I Sverige har en parlamentarisk kommitté (dir. 2002:11) nyligen tillkallats med uppdrag att bl.a. överväga en gemensam lagstiftning mot diskriminering som omfattar alla eller flertalet diskrimineringsgrunder och samhällsområden. Utredningsarbetet skall bedrivas bl.a. mot bakgrund av två EU-direktiv från 2000 som syftar till att främja likabehandling och motverka diskriminering (2000/43/EG respektive 2000/78/EG). Också utvecklingen inom EG-rätten i fråga om könsdiskriminering har betydelse för utredningsarbetet, exempelvis det ovannämnda direktivet om likabehandling när det gäller kön (76/207/EEG) där det för närvarande pågår ett arbete inom EU med inriktning på modernisering av direktivet. Arbetsmarknadsutskottet ser positivt på att den parlamentariska kommittén har tillsatts och att en rad frågor rörande diskrimineringslagstiftning kommer att behandlas i utredningsarbetet.

Löneskillnader mellan kvinnor och män utgör en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. Arbetsmarknadsutskottet har i många sammanhang, senast i betänkande 2001/02:AU3, behandlat dessa frågor. Det är därför glädjande att frågan om könsneutral lönesättning uppmärksammas även inom EU-samarbetet. Arbete pågår för att utforma indikatorer för att mäta löneskillnader mellan kvinnor och män som skall kunna användas för jämförelser över tiden och mellan medlemsstaterna. Indikatorer utarbetas också på en rad andra områden, bl.a. när det gäller kvalitet i arbetet. Detta ser arbetsmarknadsutskottet positivt på, inte minst för att indikatorerna skall ge möjlighet att

mäta och att jämföra framstegen när det gäller att modernisera den europeiska sociala modellen.

Frågan om löneskillnader mellan kvinnor och män utgjorde ett av tre huvudteman vid en internationell jämställdhetskongress som anordnades av arbetsmarknadsutskottet i oktober 2001. Deltagare i kongressen var Nätverket för jämställdhetsutskott i EU:s medlemsstater och Europaparlamentet samt delegater från ansökarländerna (The Network of Parliamentary Committees for Equality of Women and Men in EU Member States, NCEO). Förutom löneskillnadsfrågan hade kongressen två andra huvudteman. Dessa var jämställdhetsintegrering (mainstreaming) respektive påverkan på jämställdhetspolitiken av de demografiska effekter som uppstår till följd av minskade födelsetal.

Stockholm den 18 april 2002

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Sven-Erik Österberg

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Sven-Erik Österberg (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Björn Kaaling (s), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Elver Jonsson (fp), Anders Karlsson (s), Anna Kinberg (m), Cinnika Beiming (s), Carlinge Wisberg (v) och Kerstin-Maria Stalin (mp).

Avvikande mening

Tillväxt och sysselsättning m.m.

av Margareta Andersson (c), Stefan Attefall (kd), Kent Olsson (m), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Henrik Westman (m), Elver Jonsson (fp) och Anna Kinberg (m) som anför följande:

Svensk arbetsmarknad karakteriseras av svåra strukturproblem. Ett stort antal människor saknar arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Vi vill verka för en bättre fungerande arbetsmarknad och högre sysselsättningsgrad. Arbetslösheten utgör ett stort mänskligt, socialt och ekonomiskt problem.

Av nedanstående tabell framgår att ett stort antal människor i arbetsför ålder vill arbeta mer eller saknar ett riktigt arbete:

Var är människorna	Antal individer	I procent av arbetskraften
Öppet arbetslösa	175 000	4,0
I arbetsmarknadsåtgärder	125 100	2,9
Sammanlagd officiell arbetslöshet	300 100	6,9
Latent arbetssökande	144 000	3,3
Arbetslösa inom Kunskapslyftet (cirka hälften av det totala antalet studerande)	40 000	0,9
Undersysselsatta	232 000	5,3
Antal människor i arbetsför ålder som inte har ett riktigt arbete eller som vill arbeta mer	716 100	16,5

Källa: SCB:s översikt över arbetsmarknadsläget i februari 2002

Till detta kommer att ett stort antal människor är sjukskrivna respektive för-tidspensionerade.

Flertalet av de faktorer som påverkar arbetslöshetsnivåer och bidragsbehov styrs av beslut som fattas på nationell nivå. Vi menar att en helt annan politik än den som regeringen för måste till för att komma till rätta med strukturproblemen på arbetsmarknaden.

Redan i dag råder det stora olikheter mellan unionens medlemsstater exempelvis i fråga om tillväxt och sysselsättning. Spännvidden kommer att öka ytterligare när unionen utvidgas. Vi anser att de stora skillnaderna i förutsätt-

ningar på sysselsättningsområdet mellan olika medlemsstater medför små möjligheter att driva en centraliserad sysselsättningspolitik på unionsnivå.

Det finns emellertid vissa europeiska problem som gäller sysselsättningen och som bör lösas på Europeanivå. Främst handlar det om att undanröja de återstående hindren för fri rörlighet på den inre marknaden och att förbättra företagsklimatet för små och medelstora företag i Europa. Här menar vi att regeringen borde vara betydligt mer aktiv än vad som hittills varit fallet. Regeringen bör vidare i ett tidigt skede i beredningen av EU-frågor förankra sina ställningstaganden i riksdagen inklusive fackutskotten.

Ministerrådet utarbetar sysselsättningsriktlinjer och kan lämna rekommendationer till enskilda medlemsstater. Vi anser att regeringen i alltför liten utsträckning har beaktat rekommendationerna till Sverige bl.a. om att minska skattetrycket på arbete och att reformera skatte- och bidragssystemen för att förbättra incitamenten att arbeta samt att motverka den könssegregerade arbetsmarknaden.

Till skillnad från utskottsmajoriteten tar vi ställning till de motioner som rör arbetsmarknadsutskottets beredningsområde och tillstyrker sammanfattningsvis motionerna 2001/02:U2 (c), 2001/02:U301 yrkande 34 (fp) och 2001/02:U303 yrkande 11 (m).